

Ecclesiam in hoc decepsisse. Unde etiam est incredibile, clericos contra imperatores et reges privilegium hoc per tyrannidem vel injuriam usurpasse. Imo de fide certum esse debet, institutionem et observationem hujus privilegii honestam et sanctam fuisse, et esse. Quod in hunc modum ex principiis fidei, et citatis testimoniis colligitur. Quia de fide est, Ecclesiam non posse errare in præceptis morum, quæ universali auctoritate Pontificum aut Conciliorum generalium observari præcipiuntur; sed in Ecclesia per multas leges canonicas et universales approbatur hoc privilegium exemptionis clericorum, et observari præcipitur, et novissime innovantur et confirmantur a Concilio Tridentino, loco citato; ergo de fide certum est, tam hoc Concilium quam superiora decreta in hoc puncto non errasse; ergo eodem modo est de fide certum, et privilegium hoc justum ac validum esse, et convenienter institutum. Quibus autem rationibus concessum sit, in sequentibus videbimus, investigando quo jure fuerit introductum. Nam ex dictis in hoc capite, constat tribus modis dari potuisse, scilicet, divino, canonico et civili, et ideo a quo illorum emanaverit inquirendum superest.

CAPUT IV.

UTRUM SUMMUS PONTIFEX OMNI JURE DIVINO ET HUMANO AB OMNI JURISDICTIONE SECULARIUM PRINCIPUM EXEMPTUS SIT.

1. *Sensus quæstionis.* — Quamvis privilegium exemptionis commune sit Summo Pontifici cum reliquis clericis, cum ipse non solum clericus sit, sed etiam clericorum et totius Ecclesiæ princeps et caput, tamen, quia in illo propter singularem eminentiam notior est talis privilegii origo, et quia illius cognitio parare potest viam ad investigandam originem immunitatis aliorum ecclesiasticorum, ideo prius de Papa in particulari sermonem institimus. De quo etiam hæretici non negant, nunc de facto exemptum esse ab omni sæculari potestate, quia ipse cum Pontificatu conjunctum habet temporale regnum, in quo superiorem non recognoscit; quia vero regnum istud non a Deo immediate, sed hominum devotione, vel alio simili humano titulo consecutus est, ideo talis exemptio non est per se conjuncta cum Pontificia dignitate, nec ex divino jure, sed ex humano ducit originem, vel certe, supposito tali statu tempo-

ralis principis, ex natura rei sequitur, sicut in aliis regibus, qui exempti sunt ex vi sui status, quia non habent superiorem. Unde ad respondendum quæstioni propositæ, præscindenda est regia dignitas a persona Pontificis, et solum ut Pontifex considerandus est, sicut fuerunt Petrus et successores ejus ante Constantinum.

2. *Error Protestantium.* — *Opinio Palatii minime permittenda.* — Sic ergo tam Protestantes quam rex Angliæ negabunt plane, habere Pontificem Romanum hanc exemptionem. Vel quia non plus esse credunt quam privatam quemdam Episcopum, vel ad summum Patriarcham; de omnibus autem Episcopis et Archiepiscopis censent esse subditos suis regibus in temporalibus. Vel certe quia Pontifex neque jure divino exemptus est, ut patet in Petro, et cæteris Apostolis, quibus nunquam Christus tale privilegium concessit; neque jure canonico, quia non potest Pontifex hoc privilegium sola sua auctoritate sumere; jus autem canonicum Pontificia auctoritate præcipue nititur. In jure autem civili nihil singulare legitur de Pontifice Romano, magis quam de cæteris. Unde etiam inter Catholicos Palatius, in 4, dist. 25, asserere ausus est, Papam non esse exemptum a potestate civili jure divino, vel canonico, sed jure tantum civili, seu ex privilegio imperatorum. Nam idem sentit de aliis ecclesiasticis, et nihil singulare Pontifici quoad hoc privilegium attribuit. Verumtamen hæc sententia quatenus totum hoc privilegium revocat in solam donationem imperatorum, etiam de aliis clericis Summo Pontifice inferioribus perniciosa est, et minime probanda, ut infra ostendam; de Summo autem Pontifice omnino reprobanda, et minime toleranda est.

3. *Prima conclusio.* — Dicendum ergo est, Summum Pontificem ex divino jure habere exemptionem et immunitatem ab omni iudicio ac jurisdictione sæculari, etiam imperatorum et regum. Hanc assertionem tenent imprimis omnes catholici Doctores, qui generaliter affirmant, exemptionem hanc in toto ecclesiastico statu esse de jure divino, quos cap. 8 referemus. Præter eos vero, qui de inferioribus vel id negant, vel dubii, sunt de Summo Pontifice propter ejus singularem dignitatem id ingenuè fatetur Soto, lib. 5 de Justit., q. 4, art. 1; idem sentit Bannes 2. 2, q. 67, art. 1, dub. 3; et sumitur ex Cajetano, eodem loco, et tom. 1 Opusculor., tract. 1, de Potest. Papæ et Concilii, c. 27, ad 2; expres-

sus id notant et probant Turrecre., lib. 2 Summ., c. 93; et Bellarm., libr. 2 de Sum. Pontif., c. 26; sequitur Molina, 1 tom. de Justit., disp. 31; Valentia, 3 p., disp. 5, q. 11, punct. 1; Henricus, lib. 7 de Indulgent., c. 24; et Driedo, lib. 1 de Libert. Christian., c. 9, circa medium, et c. 15, circa finem.

4. *Probatur assertio, primo ex jure canonico.* — Probaturque generatim potest hæc assertio ex jure canonico, quatenus in eo simpliciter asseritur, Papam non habere superiorem in terris, a quo possit judicari aut cogi. Ita tradit Concilium Romanum, sub Sylvestro, cap. 20: *Nemo* (inquit) *judicabit primam sedem, quoniam omnes sedes a prima sede justitiam desiderant temperari.* Et ne quis existimet Concilium illud loqui de solo iudicio, seu potestate spirituali, subditur statim: *Neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo iudex judicabitur.* Quæ fere verba ex Innocentio Papa refert Gratianus, 9, q. 3, c. *Nemo judicabit primam sedem*, etc. Atque eadem verba ex Sylvestro refert Nicolaus Papa, in epist. 1, alias 8, ad Michaelem imperatorem, § *Consonat autem*; et in § sequenti refert similia verba Concilii congregati in casu Marcellini, scilicet: *Prima sedes non judicabitur a quoquam*, quam sententiam variis testimoniis et argumentis confirmat. Ac tandem ipse concludit: *Satis evidenter ostenditur, a sæculari potestate, nec ligari prorsus, nec solvi posse Pontificem.* Unde, cum tempore Leonis III seditio contra ipsum Romæ mota esset, et Carolus Magnus ad illam sedendam Romam venisset, et in Basilica S. Petri, adstante populo et clero Episcoporum omnium, qui eo ex tota Italia et Francia convenerant, sententias et vota de vita et moribus Pontificis rogaret, ab omnibus una voce responsum est, *Sedem Apostolicam, omnium Ecclesiarum caput, a nemine (laico præsertim) judicari debere*; Carolus autem audito tam gravi responso, quæstionem omisit. Ita refert Platina in Vita Leonis, et habetur etiam in tom. 3 Concilior. Et eandem sententiam late comprobatur Ennodius diaconus, in libro pro defensione Symmachi, qui recipitur et probatur in quinta Synodo Romana sub eodem Symmacho. Eandemque refert, ex dictis Bonifacii Martyris, Gratianus, in cap. *Si Papa*, dist. 40, et sumpsit ex Cardinali Deusdedit, in historia de Rebus ecclesiasticis, lib. 1, cap. 231, prout late refertur in decreto Gregoriano, sub dictum cap. *Si Papa*. Denique in Synodo octava generali, Constantinopolitana

IV, can. 21, egregie locupletatur illa sententia, quia non solum de Papa, sed etiam de aliis Patriarchis dicitur: *Neminem prorsus mundi potentiam eos posse inhonorare, aut a proprio throno movere*; et additur, *præcipue quidem sanctissimum Papam senioris Romæ.* Et infra: *Sed nec alium quemquam conscriptiones contra Sanctissimum Papam senioris Romæ, ac verba complicare, vel componere liceat, sub occasione quasi diffamatorum quorundam criminum.* Et infra ait etiam Synodus generalem non posse sententiam dicere contra summos senioris Romæ Pontifices.

5. Ex hoc ergo tam antiquo et constanti dogmate colligimus, privilegium hoc Summi Pontificis non humanum esse, sed divinum, quia neque ipse sibi arrogare illud facto auderet, nisi jure potuisset; non enim tanta facilitate et consensione ab Ecclesia et principibus christianis, sine ulla vi vel coactione (quam profecto neque ipsi Pontifices efficere poterant) admissum fuisset; neque etiam Pontifex id petere potuisset, nisi ad hoc potestatem et auctoritatem haberet, quam ratione suæ dignitatis a Christo recepit. Quod si ab ipso Christo auctoritatem habet declinandi omnem jurisdictionem humanam, profecto jure divino ab illa exemptus est. Neque credibile est hoc jus ab imperatoribus accepisse; tum quia ante imperatores christianos dogma illud in Ecclesia cognitum est, ut de tempore Marcellini diximus; tum etiam quia imperator non poterat hoc privilegium concedere pro omnibus regibus et populis non sibi subjectis, cum tamen in dicta Synodo Romana, generaliter et respectu omnium illa sententia proferatur. Tum denique quia Concilia et Pontifices non fundant dogma illud in aliquo beneficio imperatoris, sed in eminentia dignitatis Romanæ Sedis. Et ideo censent tale privilegium esse perpetuum, ac omnino firmum et immutabile, quod non posset habere, si ab imperatore originem habuisset. In quo etiam considero, nec imperatorem ipsum vel regem esse ita exemptum in terris ab omni jurisdictione temporali, ut in nullo casu possit ab hominibus, vel a tota communitate judicari et cogi, quia, ut dictum est lib. 3, potestas cujuscumque monarchæ temporalis manat a republica cum aliqua limitatione et conditione inclusa; exemptio autem Pontificis multo major et altior est: ergo non potest in concessione imperatorum vel regum fundari; datum ergo fuit tale privilegium a Deo ipso. Unde Ennodius supra: *Aliorum* (in-

quit) *hominum causas Deus voluit homines terminare, sed sedis istius Præsulis suo sine quaestione reservavit arbitrio*¹.

6. Quando dicatur aliquid esse de jure divino naturali vel positivo. — *Exemptio Summi Pontificis est de jure naturali et positivo divino.* — Ut autem ratione aliqua distinctius declaremus, ubi aut quando Christus privilegium hoc immediate Pontifici contulerit, distinguere oportet duos modos, quibus intelligi potest hoc privilegium esse divinum, scilicet, vel naturali jure, vel positivo. Intelligendum autem est in præsentī materia jus naturale, non respectu naturæ humanæ in sua pura conditione spectatæ, nam hoc modo per se notum est exemptionem hanc non esse de jure naturali; sed naturale in præsentī dicitur, quod est connaturale alicui gratiæ, vel supernaturali dignitati homini collatæ, id est, quod, posita tali dignitate, secundum rectam rationem ex illa necessario sequitur. Ex jure autem positivo divino dicitur esse tale privilegium, si per se ac directe, seu propria et peculiari voluntate a Christo Domino Vicario suo collatum esse constiterit. Dicimus ergo utrumque modum verum esse, quod sigillatim ostendendum est.

7. *Probatum assertio quoad primam partem in c. Patet, 9, q. 3.* — Et imprimis hanc exemptionem esse de jure divino naturali, his verbis significavit Nicolaus Papa, in epist. citata: *Patet profecto, Sedis Apostolicæ, cujus auctoritate major non est, judicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus licere judicare judicio.* Et infra: *Nemo unquam Apostolico culmini manus obvias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari.* Ac si diceret, Pontificem, ex vi Apostolici culminis et auctoritatis, qua major non est, exemptum esse ab humano judicio. Et Ennodius, in loco proxime citato, hanc exemptionem fundat in verbis Christi: *Tu es Petrus, et: Quodcumque solveris, etc.* Ac si diceret, ibi Christum dedisse Petro hanc exemptionem, ubi illum Vicarium suum et supremum Ecclesiæ pastorem creavit, etiam si nihil aliud expressisset, quia, nimirum, ex natura rei privilegium hoc talem dignitatem comitatur, et ideo est de jure divino naturali tali dignitati, licet simpliciter et in se sit de jure divino supernaturali, quod in radice (ut sic dicam) positivum etiam dici potest. Ratio autem hujus consecutionis, seu naturalis ju-

¹ Cap. *Aliorum*, 9, q. 3.

ris esse debet, quia per illam dignitatem factus est Petrus supra omnes, non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus, ut supra visum est; ergo eo ipso exemptus est ab omnium potestate, et subjectione.

8. *Difficultas circa propositam probationem.* — Non est autem hæc illatio tam evidens, quin aliquam patiatur difficultatem. Quia Pontifex ex vi suæ dignitatis non est superior omnibus in temporalibus directe, imo ex vi juris divini nullam jurisdictionem directe temporalem habet, sed tantum spiritualem, quæ indirecte tantum extenditur ad temporalia; ergo non repugnat esse subjectum directe temporali jurisdictioni, et habere indirectam potestatem supra temporalem regem; ergo e converso exemptio illa in temporalibus non sequitur intrinsece ex illa spirituali dignitate. Hæc posterior consequentia est evidens, et antecedens in superiori libro probatum est. Prima vero consequentia ostenditur, quia illa duo, subjectio et prælatio, sunt diversarum rationum, et ideo non opponuntur, nec repugnat simul eidem personæ convenire. Et declaratur, quia non secundum eandem rationem, nec respectu ejusdem, et secundum idem referuntur: nam licet Pontifex ut Pontifex sit superior in suo ordine, ut homo potest esse subjectus in inferiori ordine. Item quia solum potest Papa uti indirecta sua potestate in temporalibus, quando rex, verbi gratia, sua abutitur potestate in ordine ad spiritualem finem; ergo hoc non obstat quominus possit esse subjectus imperatori juste in ipsum animadvertenti per suam directam potestatem. Denique aliis exemplis constat non pugnare, eum, qui uno titulo superior est altero, sub alio esse illi subditum, ut si quis habeat filium regem, naturali titulo patris illo est superior, et nihilominus erit illi ut regi subjectus.

9. *Resolutio prædictæ difficultatis.* — Nihilominus connexio talis privilegii cum tali dignitate multum est rationi consentanea, variisque modis ostendi potest. Primo, quia sicut in naturalibus dans formam dat consequentia ad formam, ita in moralibus dans jurisdictionem censetur dare omnia necessaria ad illius debitum usum et administrationem. Sed in præsentī materia, ut possit Pontifex suam supremam potestatem et jurisdictionem indirectam in temporalibus supra omnes principes temporales exercere, necesse est (moraliter loquendo) ut nulli eorum sit directe subjectus in temporalibus causis, ad

personam ipsius Pontificis quocumque titulo aut modo pertinentibus; ergo talis exemptio data est Pontifici ex vi suæ dignitatis. Nam, cum Deus omnia sapientissime et suavissime disponat, non est verisimile dedisse dignitatem et potestatem sine exemptione necessaria vel conveniente ad debitum usum talis potestatis. Quod autem talis dignitas talem exemptionem postulet, ostendi potest, tum quia minime decebat, ut supremum Ecclesiæ caput, cui omnes reges terræ subjici debent, ab eisdem judicari possit, cogi et puniri; tum quia perpetuum fuisset divisionum ac schismatum seminarium; tum etiam quia non possent Pontifices debita libertate et auctoritate sua jurisdictione et potestate uti in reges et principes terræ, si alia via illis essent subjecti, et ab eis possent in vincula conjici et puniri.

10. Secundo, magis hoc declaratur, quia Pontifex ex vi suæ dignitatis et potestatis supremæ potest disponere de omnibus juribus temporalibus, atque etiam de ipsa suprema sæculari potestate, prout necessarium fuerit ad rerum spiritualium convenientem gubernationem, ut supra ostensum est; ergo idem Pontifex ex vi ejusdem spiritualis jurisdictionis habet auctoritatem præcipiendi cuicumque regi, ne in personam suam audeat manum extendere, aut potestatem suam exercere, potestque irritare et pro nihilo ducere quidquid sæcularis potestas in contrarium attentaverit, quia sine dubio hoc maxime pertinet ad spirituale bonum Ecclesiæ, et ad reverentiam debitam Christo, et personæ gerenti vices ejus in terris; ergo plane repugnat Pontificem esse subjectum quoad vim coactivam regi temporali, quia vis coactiva requirit talem potestatem in alium, ut ab illo, superiori potestate, impediri aut ligari non possit. Confirmatur, quia hac ratione in sequentibus ostendemus, posse Pontificem eximere alios clericos a jurisdictione sæculari, non expectato principum temporalium consensu; ergo multo magis potuit eximere seipsum; hoc autem perinde est ac esse exemptum ex vi dignitatis et potestatis acceptæ; nam qui in sua voluntate et facultate habet non subdi alterius coactioni, profecto ab illa est immunis et exemptus.

11. Tertio explicatur, quia impossibile est magistratum temporalem habere vim coactivam in regem se directe superiorem, a quo in suæ potestatis usu pendet; ergo non minus repugnat Pontificem esse subjectum illo modo

potestati temporali. Antecedens receptissimum est apud juristas supra citatos, et sumitur ex cap. *Cum inferior*, de Majorit. et obed., ubi dicitur inferiorem non posse ligare superiorem. Estque aperta ratio, quia repugnat eundem respectu alterius esse simul inferiorem et superiorem ex fundamento ejusdem jurisdictionis involuntariæ et coactivæ. Ratio autem hujus est, quia coactio non potest fieri per virtutem propriam ejus qui cogitur, et consequenter nec per inferiorem potestatem, quæ pendet a superiori potestate, existente in eo qui cogendus est. Consequentia vero probatur, quia, licet potestas Pontificis non sit directe temporalis, nec ejusdem ordinis cum potestate regum, nihilominus eminenter continet illam, et omnem efficacitatem ejus circa materiam etiam temporalem, habentem sufficientem habitudinem ad spiritualem, qualem esse ostendimus judicium de persona ipsa Papæ; ergo æque repugnat Pontificem subjici tribunali principis temporalis, quem ita habet sibi subditum et subjectum. Eodem ergo divino jure, quo temporales principes ita subjiciuntur Papæ, eodem, inquam, ipse Pontifex ab illorum jurisdictione exemptus est. Superest probanda altera pars de jure divino positivo, quam in sequenti capite prosequemur.

CAPUT V.

EXPENDITUR LOCUS MATTHÆI, *Da eis pro me et te*, PRO SUMMI PONTIFICIS EXEMPTIONE.

1. *Quo sensu exemptio Pontificis sit ex jure divino positivo.* — *Illatio quædam hæreticorum rejicitur.* — Jus divinum positivum hic appellamus privilegium a Christo concessum peculiari et directa voluntate. Quod ita declaro, ne videatur hæc pars præcedenti contraria, nam, in rigore loquendo, jus positivum dicitur quod naturale non est, sed per liberam Dei voluntatem additum, et ita videtur repugnare hoc privilegium esse simul ex utroque jure divino, naturali et positivo. Ideo ergo dicimus, jus positivum hic latius sumi pro quocumque jure fundato in expressa et directa Christi voluntate, etiamsi fundari etiam possit in alia remota, medio discursu seu ratione naturali. Unde etiam dici potest hoc jus positivum declarans potius privilegium, quod jam erat connaturale ratione prioris dignitatis, quam illud denuo concedens. Sic ergo declarata voce, probatur assertio proposita